

Iz Štajarskiga.

(Očitna poskušnja v šoli Ulimski in v Podčetrtnu; — nekaj od petja, od šol na Slovenskim sploh, in mnogih drugih narodskih reči).

Ljubeznjive Novice! zopet se prederznem vam eno šolsko jagodo poslati. Morebiti porečete: Je že prav; pa kaj, ki zmirej le od šole godeš. Pa ne zamerite, ako vam oznamim, kar ne morem sam v pretesnim sercu nositi. Meni se zdi, de je dobra šola nar potrebnejši reč za izobraženje naroda; in naj se v šoli še toliko trudimo, vender še zmirej veliko poljá neobdelaniga ostane. Šole dobre, vse dobro; slabih šol pa boljši, de bi ne bilo. Dobra šola je lep, velik vert krasnih cvetlic, ki toliko gostejši in lepši cveté, in toliko žlahnejši duhté, kolikor boljši obdelan je vert. —

Pa de naravnost povem: 3. kimovca dopoldne smo očitno poskušnjo Ulimskih šolarjev obhajali. — Po s. maši z blagoslovam, pri kateri so šolarji péli, so visokovredni gosp. Franc Vindič, Kocjanski tehant — ž njimi nekaj drugih duhovnov in precej staršev — našo učilnico obiskali.

Potem, ko smo jih po stari slovenski šegi „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ lepo pozdravili, in ko smo odmolili, sta učenca: Jože Velína in Tone Bovha, sledečo govórico tako lepo in ginljivo govorila, de nam je globoko v serce segla:

Govorica.

Veselo je gledati vertne cvetlice,
Če pridni vertnar za nje lépo skerbí,
Pod cvetjem šibijo se žlahne glavice
In njihovo serce prijetno diši.

Vert tudi je šola Ulimske mladosti,
Enaki cvetlicam učenci smo mí;
Nedolžni cvetimo na polji včenosti,
Dokler so učeniki — vertnarji skerbni.

Vertnarji potrebjo škodljive rastljíne,
De lepši cvetlice poganjajo cvet;
De čistosti zarja učencam ne zgine,
Učeniki jim morajo serce oplet'.

Vertnarji poskrijejo šibke cvetlice,
Kér sever in burja vijeta rep;
Učeniki pa varjejo mlade dušice,
De jih ne vlovi hudobija v precep.

In kakor vertnarji cvetlice škrofiyo,
Kér zevajo rev'ce po kapli dežjá;
Tak tudi iskreni učeniki pojijo
'S studenca življenja učencov duhá.

Kako bi, včeniki! vaš trud vam plačali?
Kér smo le sirote — nič nimamo mí! —
Hvaležniga serca vam bomo podali
Lep venčik: »Bog lonaj!« na njemu bliši.

Vse navke pa hočemo v sercu hraniti,
Živeti po njih — do pokopa svojgá;
In kakor čebelice pridni sloviti, —
Za svoje učenike moliti Bogá.

Oh Njih, gospod tehant! in vse pričijoče
Gospode častite! polubimo mí;
Ponižno Jim damo 'z ljubezni uroče
En venčik, — in milost naj 'z njega cveti!

Tud' Njim, gospod fajmošter! damo cvetlico,
Ljubezen na veke! je njeno imé;
Ki toljko skerbijo za vsako ovčico,
De se ne zgubi, de je volk ne pojé.

In kaj bi Cesarju presvitlimu dali
V zahvalo? ki toljko skerbijo za nas!
Hvaležno Jim bomo serce darovali,
V ljubezni prepevali »Živjo!« — na glas.

(Dalje sledí.)

Nove slovenske knjige.

Pridnost slovenskih rodoljubov je od dné do dné bolj očitna. Za omíko našiga ljudstva skerbni možjé

pišejo pridno nove bukve, in če bomo v ti méri, kakor smo začéli, vsako léto napredovali, bo število dobrih slovenskih knjig kmalo veliko. Danes z veseljem oznamimo dvoje, ki ste ravno zdej v Ljubljani na svitlo prišle. Oboje ste šolam namenjene, torej jih priporočimo posebno vsim tistim, katerim je po njih stanu dolžnost naložena, za vpeljanje novih dobrih knjig v šole skrbeti. Naj jih preberó — in po tem storé, kar je prav in potreba.

Perva knjižica, pri gosp. Blazniku práv lično in posebno v podobah krasno natisnjena, se imenuje:

„*Naravoslovje ali fizika*“, ktero je po domače zložil in s podobami na 4 tabljah razjasnil dobro znani gosp. K. Robida, učenik naravoslovja v Celjovcu. S posebnim veseljem smo sprejeli to knjigo, ki je tega obsežka prva slovenska, od ktere bomo drugikrat kaj več govorili. Za šole je vsa pripravna.

Druga knjižica, pri gospé R. Egerjevi tudi lepo natisnjena, je:

„*Mali Blaže v prvi šoli, kako se hitro brati učí.*“ Ta knjižica, od ktere je že bilo v „Novicah“ govorjenje, je po naročilu visoko častitiga Lavantinskiga knezo-škofa zložil pridni šolski učenik v Celji, gosp. Krajnc. Te bukvice, skozi in skozi za prve male šole po vsim Slovenskim pripravne, naj bi se že prihodnje léto povsod v začetno šolo vpeljale.

Šolski vodji in učeniki! obóje bukve ste vam po vrednosti priporočene.

Novičar iz Ljubljane.

Pretečena nedelja — 16. dan tega mesca — je bila eden nar imenitniših dni za Ljubljano in celo Krajsko deželo: vožnja po železnici se je, in sicer z veliko častjó začela, in Dunajsko mesto — sercé avstrijskiga cesarstva — z vsimi kraji, ki vmes ležé, in z vsimi, kamor za Dunajem železnica pélje, je v bližno sosedstvo stopila s Krajsko deželo. Zares! nov čas se je začel ta dan za nas. Zató je pa tudi cela Ljubljana na nogah bila, in od bližnih in daljnih strani je privrelo toliko ljudi skupej, de jih morebiti še nikdar toliko v Ljubljani ni bilo. Le nekaj smo milo pogreševali — namreč presvitliga Cesarja, kterih je bolehnost zadržala, de niso mógli Sami priti, in kterih se je že vse veselilo. Namest Sebe so poslali Cesar gosp. nadvojvoda Albrehta, kteri je bil v Ljubljani, kakor po celi poti kodar se je peljal, kot namestnik Cesarjev, z veliko častjó sprejet. Dva hlapóna „Ljubljana“ in „Triglav“ imenovana sta pridirjala prva v Ljubljanski kolodvor z nadvojvodom Albrehtom, ministram Brukam, in z mnogimi povabljenimi gosti iz Dunaja, Gradca, Marburga in Celja, ki so bili od zbrane množice z velikim veseljem in glasnim klicam „živijo“ sprejeti. Tem gostam je prisledlo v Celji 50 Ljubljančanov, ktere je gosp. grof Hohenwart, c. k. dvorni svetovavec in namestnik našiga dežel'niga poglavarja, ki se zavoljo bolehnosti ni mogel na pot podati, svitlimu Nadvojvodu v Celje naproti peljal, Cesarjeviga namestnika častno sprejet. Kmaló po pétih so se pripeljali med gromenjem topov in petjem vsih zvonov s krasno okinčanim hlapónam v krasno okinčani kolodvor, kjer je deželni poglavár, gosp. grof Welsersheimb, gosp. nadvojvoda prvi sprejel; po tem je stopil predsednik srenje, gosp. Gutman, z vsim odborom mestne srenje pred njega in ga je, kot namestnika presvitliga Cesarja spodobno nagovoril, se zahvalil za čast, ktera se je Ljubljanskemu mestu in celi Krajski deželi z današnjo slovesnostjo zgodila in ga prosil, de naj presvitlimu Cesarju oznaniti blagovoli udanost vseskozi zvestih Krajncov. Nadvojvoda se je prijazno zahvalil za takó slavni sprejem in je obljubil, kakor od Cesarja poslani namestnik, Cesarju vse to povedati, kte-

de bi vsak, ki v šolo hodi, mogel duhovnik ali vradnik postati; vsacimu pa se je treba učiti; več ko kdo zna, več velja; treba se je učiti tudi kmetu, de bo znal veselo ozirati se po stvarnici; poznal lepe in prečudne dela večniga očeta; znal rabiti jih v božjo čast in svoj lastni prid; de bo znal umno obračati vsako stvarjeno reč, obnašati se pametno s svojimi in s svojo sosesko. Ustavna enakopravnost gospoda in kmeta, plemenitnika in prostiga človeka, blagovitiga posestnika in ribčea ali prostiga mornarja vse zastran državnih in srenjskih pravic enake storí. Treba je tedaj, de se tudi kmet in drugi prosti človek na tako stopnjo izobraženosti povzdigne, de bo bolj jasniga in bistriga uma, de bo zamogel v občnih rečeh srenje pametno govoriti in sklepati, de bo v deželskih zborih tudi v koristnih in potrebnih naredbah svetovati in razsoditi znal, in de bo tudi marsikteri iz med ljudstva zadosti spodobnosti imel, kot poslanec v državnih zborih sedeti in govoriti. Ustavna enakopravnost bo tačas slovenskimu kmetu in drugimu prostimu človeku zares v prid prišla, kadar bo v stanu, popolnoma jo vpotrebovati in uživati.

Iz Štajarskiga.

(Očitna poskušnja v šoli Ulimski in v Podčetertku; — nekaj od petja, od šol na Slovenskim sploh, in mnogih družih narodskih reči).

(Dalje.)

Po govorici se je začelo spraševanje iz keršanskiga nauka po vsih treh razdelkih in razlaganje s. evangelja, zemljovidno popisovanje (Geographie) razdeljenja, velikosti hribov, rek, mest in drugih imenitnosti svete dežele (Palestine) o Kristusovim času, kar je v razumenje evangelja práv práv potrebno. Učenci so sploh tako gladko odgovarjali, de je bilo le veselje; posebno starši so se kar čudili, de njih otroci toliko lepiga znajo.

Potem se je branje začelo; kakor bistri studenec so tekle besede glasno, razumno in gladko iz ust slovenske mladosti. Branju je sledila poskušnja v slovenskim in nemškim pravopisu; posebno slovensko so večidel brez pogrška pisali; slovensko slovnico so pa tako gladko razlagali, de smo se kar čudili. Potem smo računili iz pameti in s številkami — v rávnih in krivih vganjkah po tri, v družbinskih računih (Gesellschafts-Rechnungen) i. t. d. Pa vse je takó dobro šlo, de smo bili vsi zadovoljni in veseli; in tudi gospod tehant so učence práv lepo pohvalili. K sklepu smo zledečo pesem zapeli:

Godovnica Cesarjeva. *)

Blagoslovi Bog Cesarja
In svobodno Avstrijo,
Ljudstvo ino poglavarja
Vladaj — z druženo močjó!
Omedlí naj grom viharja
Ko nad skalo serd morjá;
Bog! očastvo blagoslovi
Ino Franca Jožefa!

Naj verige hudobije
Moč Cesarjeva zdrobí,
In zvestobe sonce sije
Naj ljubezni luč gorí!

Z vencam zmage si ovije
Slavno čelo Avstrija!
Bog! očastvo blagoslovi
Ino Franca Jožefa!

Naj cveti svoboda svéta,
Mir zedini vse ljudi;
Serce našiga Očeta
Za pravico naj gorí!
Naj nam sreča vence spleta
In po rož'cah nas peljá;
Bog! očastvo blagoslovi
Ino Franca Jožefa!

Na zadnje je bilo 13 nar pridniših šolarjev z lepimi knjigami obdarovanih, 15 z ličnimi svetincami in tablicami na švilnih trakih oveseljenih; práv lepe podobke je pa cela šola dobila.

Takó smo sklenili ginjeniga serca veseli dan. Popoldan smo pa k očitni poskušnji v Podčetertik šli, kjer so se tudi vsi učenci práv práv verlo obnašali. Tudi tukaj je bilo mnogo pridnih učencev z lepimi slovenskimi knjigami obdarovanih; lične kipe so pa vsi dobili.

*) To pesmico smo v Podčetertku in v Ulimji o Cesarjevem godu péli, kér nismo druge v slovenskim jeziku imeli; če imate na Krajskim kakšno boljši, prosimo, oznanite nam jo, de bomo vsi Slovenci eno pesem péli. Pisatelj.

Moja misel je, de naj se očitne poskušnje tako slovesno obhajajo, kar je nar bolj mogoče, kér to po lastni skušnji rečem, de veliko veliko k povzdigi šol pripomore; vsaki penes, ki ga na oltar šolskih daril položimo, stoterni sad obrodí. —

(Konec sledí.)

Pogled po svétu.

Na celim svétu, kar ga je dosihmal znaniga, živi krog 257 milijonov ljudi, kateri se po rodu in jeziku, in po véri ločijo, in sicer takóle:

1) romanskiga rodú in jezika jih je krog 80 milijonov, med temi je Francozov 40 milijonov

Lahov . . . 23 "
Španjolov } 17 "
Portogizov } "
Vlahov — se ne vé.

2) slovanskiga rodú in jezika jih je krog 70 milij.

3) nemškiga " " " " " " 54 "
4) angležkiga " " " " " " 28 "
5) skandinavškiga " " " " " " 6 "
6) madjarskiga " " " " " " 5 "
7) gerškiga, judovskiga in tatarskiga 9 "

Med temi 257 milijonov jih je 128 milijonov katoliške vére, 62 milijonov in pol gerške, 59 milijonov protestantov, (luterške), 3 milijone in pol judovske, 4 milijone muhamedanske (turške).

	protestantov	katolikov	judov
Na Prajsovskim je	9,880,000	6,000,000	216,000
Na Angležkim je	20.000,000	7.500,000	— — —
Na Francozkim je	1.550,000	34.000,000	15,000
V Estrajhu je	3.300,000	32.300,000	700,000
Na Rusovskim je	1.950,000	6,600,000	1,800,000
in 49.450,000 gerških katolikov in 500,000 muhamedancov.			

V našim cesarstvu je med zgorej imenovanimi 32 milijoni katoliške vére, 6 milijonov in pol gerško-katoliške vére in 46,000 unitarjev.

Novičar iz mnogih krajev.

Nar imenitniši prigodba pretečeniga tedna je, de se je tudi Komorn podal. Že so začele bombe v terdnjavo letéti — kar so obsedniki spoznali, de ne kaže, se dalje zoperstavljeti; zató so se na pogodbe, ktere nam še niso znane, vojskovodu Haynavu podvergli, ki je 27. dan pretečeniga mesca iz poglavniga staniša v Acsu naznanilo na Dunaj poslal, de se je Komarnska terdnjava podvérgla, in de že 1. dan tega mesca se smejo barke po Donavi mémo Komorna brez vsiga zadržka voziti. Takó je tedej tudi poslednja moč ogerskiga punta premagana. Tode s tem še ni na Ogerskim celó vse poravnano: težavniga déla še ondi veliko čaka. Ogerska dežela je iméla poprej svojo posebno vlado, — 4. sušca pa, ko so Cesar vsim avstrijskim ljudstvom vstavo dali, so očitno izgovorili, de vse dežele pod avstrijskim storijo eno télo z enakimi pravicami in enacimi dolžnostmi. Zagotovili so tudi vsakimu narodu njegove pravice, in kér Ogerska dežela mnogoverstne narode z mnogimi jeziki obseže, terjajo vsi tí narodi: Horvatje, Slovaki, Nemci i. t. d. tudi svoje pravice; to pa vse práv poravnati je tolikanj težavniši, kér Madžarska stranka, ki je poprej mogočna vladnica vsim narodam ogerske dežele bila, se ne bo lahko vdala vravnanju Ogerske dežele po mnogoverstnosti narodov. Ravno zdej se ta imenitna reč na Dunaji sklepuje, in — kakor se sliši — bo sklep kmalo oznanjen. — Naš in Rusovski cesar sta terjala z oestro besedo od Turškiga cesarja, de naj Košuta in Dembinskiga, ki sta na Turško pobegnila, nazaj pošlje in avstrijski ali rusovski oblasti izroči, — pa Turški cesar je odgovoril, de tega nikakor ne storí. Nektore

Perva stopnja bojo: posamesne komisije po deželi.

Druga stopnja je: vikši deželna komisija v Ljubljani.

Tretja stopnja je: ministerstvo na Dunaji.

Obširnost veliciga dela je taka, de zamoremo zadovoljni biti, če bo to delo v 3 létih popolnoma dognano.

Iz Stajarskiga.

(Očitna poskušnja v šoli Ulimski in v Podčetertku; — nekaj od petja, od šol na Slovenskim sploh, in mnogih družih narodskih reči).

(Konec.)

Naj mi bo pripušeno še zavolj pétja besedico pristaviti; in tiste učitelje práv lepo pohvaliti, ki se po vsi moči trudijo, pétje Slovincov na viši stopnjo povzdigniti. Nasproti pa tudi ne morem zamolčati, de je mnogo učiteljev v ti reči nemarnih in lenih, de si ravno nam je ukazano, de se ima vselej po šoli kaka pripravna pesmica zapéti. Slovenski jezik je za pétje kakor nalaš vstvarjen, in neoskrunjeni Slovenec rad prepéva; lepo pétje povzdigne duha, oveseli ranjeno serce in k omiki naroda veliko pripomore. Pregovor pravi: Tam rad ostani, kjer pojó, — hudobni pesem nimajo. —

Dragi! ni vse eno ne, če se vaši učenci deržijo, kakor de bi kislo repo ribali, ali pa če so brihtni in nedolžno veseli. Ni vse eno ne, če učitelj sam na koričivka ali pa če vsa cerkev poje. Kakó veselo je v cerkvi, kadar vsa množica poje, de bi jo le poslušal! Kakoršni pa so učitelji, takošno je pétje; zakaj na deželi imajo učitelji dolžnost ljudi v pétju vaditi, zato so se učili.

Na noge tedaj dragi moji! staro kopito več ne veljá, — naprej, naprej v vsih rečéh! Kdor roke križem derží, gré rakovo pot. Začeti pa moramo pri mladosti; tenjko šibico všibimo, kamor hočemo; star hrast se pa raji vlomi, kakor de bi se vkrenil.

Poleg te veselice naj se pa tudi mili glas žalostnice zastran slovenskih šol zasliši. Že drugo šolsko léto svobode in enakopravnosti je pretéklo in še se bo tudi tretje porodilo; tode šolske knjige so še zmirej po starim kopitu, posebno v drugim klasu — zunaj polovice nemškiga, druge polovice pa ponemčaniga katehizma — sploh le nemške. Pri nas so sicer iskreni rodoljubni učitelji slovnico, pravopis, računstvo i. t. d. zraven nemškiga tudi v slovenskim jeziku učili, pa kér splošnih bukev ni, je vsaki v svoj rog trobil. Svobodo in enakopravnost smo tudi mi Slovenci hvaležno pozdravili, — vunder kaj bomo kakor mertvi pozabljeni?! — Kervave solzé je slovensko serce točilo, slišati neenakopravni glas: „A, kaj Slovenec se bo že nemškiga privadil!“ To bi bilo Slovenca zaterati in ga vstavi nasprot vničiti, kar nikakor ne bo šlo! Radi spoznamo, de nemškiga ne moremo popolnoma odvreči, in ga tudi nočemo zanemariti; pa vunder pregovor pravi: „Bog je sam sebi nar poprej brado vstvaril.“ Tudi vémo zapoved Gospodovo: „Ljubi bližnjiga kakor samiga sebe“; pa ravno to nam očitno kaže, de se moramo sami sebe tudi ljubiti. Pričakujemo tedaj po enakopravnosti za prihodnje léto potrebnih knjig, in pokazali bomo, de sonce bistriga uma Slovensko mladost ravno takó svitlo obseva kakor drugih narodov; desiravno nam Nemškutarji očitajo: slovenski učenec po 6 in še več lét prah po učilnicah pométa, pa še kakiga plačilniga lista i. t. d. ne zna skupej zbiti.“ Res je, nabijal se je po ptujim kopitu, ki ga ni zadosti umel, — po razumljivi slovenšini se pa učil ni. Hinc illae lacrymae!

Nar bolj pa mora raniti slovensko serce, ako se le še kaplica slovenske kerví po njegovih žilah giblje, de se Slovenci clo med seboj zediniti ne morejo; vsaka pest ljudi (poglejmo le na Istrijo in Gorico) hoče svojo kronico imeti, vsaka hčERICA se od svoje matere

ločiti, in raji mačaham svoje roke podá, kakor na sladkim maternim sercu počivati. Če bi se vse slovenske hčere, kakor nekda njih slovenske matere oklenile, in jo združene z eno krono ovenčale, kakó slavno bi slovela močna Slovenija v sercu mogočne Avstrije; na razkropljene slovenske kronice bojo pa krone drugih dežel — bati se je — zasmehovaje pogledovale.

J. Virk.

Novičar iz Ljubljane.

V sredo ob enajstih dopoldne je dvakrat vstrelil čuvaj na gradu in s trobilam naznanje dal, de v Krakovim gorí. Berž je letélo veliko ljudi in 6 brizgel na pomoč, ki so obvarovali, de je — hvala Bogú — le strešje ene same hiše pogorélo. Sreča je bila, de ni bilo nič vétra, pa vode dovelj, in de so hiše z opéko (ceglam) krite. — Pri ti priložnosti povémo, de po hudim ognji v Krakovim, ki je bil v nedeljo 29. maliga travna v létu 1798 popoldne ob tréh, pri katerim je 32 hiš pogorelo, 16 pa so jih odkrili, de ni oginj še delj segel, so začéli v Krakovim pervikrat hiše z opéko pokrivati, in de perva hiša je v Krakovim 16. dan veliciga travna 1798. léta z opéko pokrita bila „v dober izgled za druge, kaj imajo storiti.“ Takó beremo v 39. listu Vodnikovih Novíc 1798. Lepo je brati, kakó je rajnki Vodnik takrat Krakovčane opominal; Krakovčanje so ga bogali in imajo zdej hiše z opéko pokrite. Kar je pa Vodnik takrat Krakovčanam na serce govoril, veljá še dan današnji drugim hišnim gospodarjem, ki nočejo spoznati potrebe varnih pobištev. Téle so Vodnikove besede: „Nobeden ne čakaj, de mu bo voda sama z nebes doli tékla, kader bo gorélo, kér je vsak v stanu lahko poprej pomagati. Lés, slama in seno rado gorí, kamen in ilovca se ne vnameta. Ako bi jez imel hišo postaviti, bi jo popolnoma ognja varno naredil, de bi ravno imel na posodo iskati; boljši je za obstoječe reči dolg storiti; pridna roka bo v malim času kredo pobrisala; potlej pa dolgo vživala sadje svojiga truda.“ — Ptujci, ki jih železnica pogostama v Ljubljano vozi, so že začéli po mnogih časopisih krajnsko deželo popisovati. Lepe kraje vsi zlo hvalijo; unidan je pisal nekdo v Dunajskim časopisu mnogo lepih reči od Krajncov, pa hudo je zabavljaj, de po kmečkih hišah ni skorej nič dimnikov vidil. Mož je resnico govoril. Kolikrat so že Novíce opominovale, de naj bi kmetje téh malih stroškov ne pogledali in si dimnike napravili zavoljo varnosti ognja, in snažnosti hiš. Pa naši kmetje nemorejo zapustiti te ajdovske šege! — Če Ljubljanski dopisniki v Gracarci in v Lloydu nimajo kaj zabavljati ali se s čem prepirati, ne véjo družiga nič pisati. Nobena dežela nima tacihi nevmirljivih žolčnikov! Ni davnej kar se je spet nek tak pisac spravil v dolgim dolgim sostavku čez gosp. Kronberga, ki je v Ljubljanskim nemškim časopisu s spodobno besedo pretresel nemško Teržiško pevsko družbo, ko je koledovala v Bledu. Oj, ubogi prejemniki Gracarce, ki morate za take prazne kvante dragi denar plačevati!! Komú nek je mar: ali pôje neka kopíca v Teržiču nemške ali slovenske pesmi? Nam so pravi Teržičanje rékli, „de oni nimajo časa se s prepevanjem pečati, in po svetu koledovat hoditi, kér jim — hvala Bogú — obertnija in kupčija dovelj opraviti daste; de tedaj ni po pravici, če kdo zato Teržičane sploh očita in celi Teržič v en koš s tisto družbico vreči hoče, ki ima nedolžno veselje „Was ist des Deutschen Vaterland“ prepevati.“ Nej vsak pôje, kar mu je drago, če le družimu stem nalaš ne nagaja. Zakaj de pa ravno Teržiška družbica na slovenski zemlji samo nemške pesmi pôje, nam ni znano, in nas tudi zvediti ne mika; to pa vémo, de „Kje dom je moj?“ je tavžentkrat lepši, kakor „Was ist des Deutschen Vaterland“,